

Назва навчальної дисципліни	Зоопсихологія з основам порівняльної психології
Галузь знань	<i>01 Освіта / Педагогіка</i>
Спеціальність	<i>014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)</i>
Кількість кредитів	4
Шифр навчальної дисципліни	ВК
Прізвище, ім'я, по батькові викладача	<i>Кратко Ольга Вікторівна</i>
Науковий ступінь	<i>кандидат історичних наук</i>
Вчене звання	<i>доцент</i>
Посада викладача	<i>Доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання</i>
Контактний телефон викладача	<i>0936950735</i>
Профайл викладача	http://www.kogpi.edu.te.ua/images/stories/Henrikh/bio_kaf/vykladachi/kratko.pdf
Е-mail викладача	kratkoolya@gmail.ua
Розклад консультацій	<i>Очні консультації</i>
Час проведення	<i>14.40 – 17.00</i>
Місце проведення	<i>45 ауд.</i>

Опис дисципліни

Навчальна дисципліна «Зоопсихологія з основам порівняльної психології» належить до вибіркового компоненту циклу професійної підготовки здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Курс розкриває питання формування поведінки та психічних процесів у тварин в онтогенезі, роль поведінки в еволюційному процесі, біологічні передумови становлення людської свідомості. Основними категоріями зоопсихології є поняття «психіка» та «поведінка». Психіка розглядається, як форма відображення, яка дозволяє організму адекватно орієнтувати свою активність відповідно до компонентів середовища; та поведінка – прояв зовнішньої активності тварини, спрямована на встановлення життєво необхідних зв'язків організму з середовищем, яке забезпечує виживання та успішне відтворення як окремої особини, так і виду в цілому. Відповідно об'єктом зоопсихології як науки є психічна діяльність тварин, тобто увесь комплекс проявів поведінки та психіки, єдиний процес психічного відображення як продукт зовнішньої активності тварин, складних форм поведінки та елементарного мислення тварини. Зоопсихологія знаходиться на зламі біологічних і соціальних наук та займає важливе місце в підготовці психолога.

завданням навчальної дисципліни є:

- ✚ формування у здобувачів систему знань про закономірності філо- та онтогенетичного розвитку психіки у тварин;
- ✚ наукове розуміння загального процесу становлення та розвитку психіки у тварин;
- ✚ з'ясування проблеми біологічного і соціального в поведінці тварин,
- ✚ з'ясування ролі біологічних детермінант у психіці тварин.
- ✚ вивчення психологічних особливостей, виявлених на тваринах, дасть можливість майбутнім психологам підвищити професійну компетентність, усвідомити загальні та принципові відмінності відображення навколишнього світу, поведінці на різних рівнях філогенезу та відносин між особинами на різних рівнях розвитку соціуму, якнайповніше розуміти передумови виникнення людської свідомості.

Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є попередні навчальні дисципліни: «Еволюційне вчення», «Зоологія».

Навчальний контент

Теми лекцій	Теми практичних занять	Методи контролю	К-ть балів
Змістовий модуль I. Зоопсихологія в системі наук			
Тема 1. Зоопсихологія, як наука. Історичні умови розвитку	Зоопсихологія, як наука. Історичні умови розвитку	Усне та письмове опитування, тестовий контроль	5
Змістовий модуль II. Загальна характеристика психічної діяльності тварин			
Тема 2. Вроджена і набута поведінка. Мотивація діяльності	Вроджена і набута поведінка. Мотивація діяльності	Усне та письмове опитування, тестовий контроль	15
Тема 3. Індивідуальна пам'ять і навчіння тварин. Елементарне мислення тварин. Поведінка, що пов'язана з живленням тварин	Індивідуальна пам'ять і навчіння тварин. Елементарне мислення тварин. Поведінка, що пов'язана з живленням тварин.		
Тема 4. Розвиток психічної діяльності тварин в онтогенезі	Розвиток психічної діяльності тварин в онтогенезі.		
Змістовий модуль III. Основні форми поведінки тварин			
Тема 5. Репродуктивна поведінка	Репродуктивна поведінка.	Усне та письмове опитування, тестовий контроль	20
Тема 6. Організація угруповань тварин. Ієрархія та територіальність	Організація угруповань тварин. Ієрархія та територіальність.		
Тема 7. Комунікативна поведінка	Комунікативна поведінка.		
Тема 8. Популяція та міжпопуляційні стосунки	Популяція та міжпопуляційні стосунки		
Змістовий модуль IV. Антропогенез			
Тема 9. Еволюція психіки та антропогенез	Еволюція психіки та антропогенез	Усне та письмове опитування, тестовий контроль	5
Індивідуальне навчально-дослідне завдання			15
Підсумковий контроль			40
Всього			100

Вивчення навчальної дисципліни «Зоопсихологія з основам порівняльної психології» дасть змогу здобувачу вищої освіти здобути та підсилити такі програмні компетентності та результати навчання

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ІК	Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі освіти, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій та характеризується комплексністю і невизначеністю умов та вимог
ЗК1	Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
ЗК2	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК5	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ФК6.	Здатність оперувати поняттями, законами, концепціями, вченнями і теоріями

	біології.
ФК7.	Здатність розкривати загальну структуру біологічної науки на основі взаємозв'язку основних учень біології для характеристики живих систем різного рівня організації.
ФК9.	Здатність використовувати сучасні методи біологічних та педагогічних досліджень, інтерпретувати та використовувати їх результати в освітньому процесі.
Індекс в матриці ОП	Програмні результати навчання
РН2.	Вміти використовувати різноманітні ресурси для пошуку потрібної інформації, критично аналізувати й опрацьовувати інформацію з метою використання її у сфері професійної діяльності із дотриманням принципів академічної доброчесності.
РН8.	Знати сучасну систему організації природи, закономірності будови, функціонування природних систем різного рівня з використанням сучасних методів біології, пояснювати їх роль для забезпечення сталого розвитку та раціонального природокористування.
РН9.	Знати та розуміти основні концепції, теорії та загальну структуру біологічної науки.
РН10.	Уміти застосовувати знання сучасних теоретичних основ біології для пояснення будови і функціональних особливостей організмів на різних рівнях організації живого, їх взаємодію, взаємозв'язки, походження, класифікацію, значення, використання та поширення.

Теми індивідуальних завдань:

- ✚ Зоопсихологія як галузь психологічної науки.
- ✚ Методи вивчення психіки тварин.
- ✚ Найвидатніші зоопсихологи та етологи, їх внесок у розвиток порівняльної психології.
- ✚ Етапи розвитку зоопсихології як науки.
- ✚ Вроджена і набута поведінка тварин.
- ✚ Інстинктивна поведінка.
- ✚ Внутрішні та зовнішні чинники інстинктивної поведінки.
- ✚ Научіння та його роль в розвитку психіки.
- ✚ Характеристика основних типів научіння тварин.
- ✚ Імпринтинг і його роль у житті тварин.
- ✚ Вироблення умовного рефлексу в дослідах І. Павлова.
- ✚ Оперантна поведінка в дослідах Б. Скінера.
- ✚ Дресирування як форма научіння.
- ✚ Роль наслідування у становленні психіки.
- ✚ Розвиток психічної діяльності у пренатальному періоді.
- ✚ Особливості постнатального розвитку поведінки тварин.
- ✚ Розвиток психічної діяльності в ювенільному періоді.
- ✚ Пізнавальне значення ігрової активності.
- ✚ Основні форми поведінки тварин.
- ✚ Різновиди мотиваційної поведінки тварин.
- ✚ Індивідуальна пам'ять і научіння як функції головного мозку.
- ✚ Здатність тварин до узагальнення, абстрагування та символізації.
- ✚ Комунікативна поведінка тварин.
- ✚ Розвиток психіки у філогенезі.
- ✚ Співвідношення генетичних факторів і факторів середовища в індивідуальному розвитку поведінки.
- ✚ Репродуктивна поведінка.
- ✚ Піклування про потомство.

- ✚ Територіальний принцип створення угруповань тварин.
- ✚ Угруповання тварин, побудовані за принципом домінування.
- ✚ Популяції тварин та їх структура. Міжпопуляційні стосунки.
- ✚ Міграції тварин, їх класифікація.
- ✚ Перші люди, основні етапи становлення людини.
- ✚ Чинники виникнення сім'ї як одиниці людської спільноти.

Політика оцінювання

- ✚ **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Перескладання тем / модулів відбувається під час проведення консультацій керівника курсу.
- ✚ **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час тестового контролю заборонене (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- ✚ **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбутись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів під час самостійної роботи та на практичних заняттях:

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль I 45 балів								Модуль II 15 балів	Модуль III 40 балів	Сума	
ЗМ I 5 балів		ЗМ II 15 балів		ЗМ III 20 балів				ЗМ IV 5 балів	ІНДЗ		Залік
T1 5	T2 5	T3 5	T4 5	T5 5	T6 5	T7 5	T8 5	T9 5	15	40	100

Примітка* Результати, отримані студентом у рамках неформальної освіти, можуть бути зараховані як частина освітнього процесу та прийняті до уваги під час оцінювання відповідних тем або модулів навчальної дисципліни, що дає змогу врахувати набуті знання та навички.

Літературні джерела

Базова

1. Туриніна, О.Л., Сердюк, Л.З. Порівняльна психологія: Навч. Посіб . К.: МАУП, 2005. 228с.
2. Шевців, М. В., Філоненко, М. М. Зоопсихологія з основами етології: підруч. К.: ЦУЛ, 2013. 242 с.
13. Коляденко Ніна Володимирівна Зоопсихологія та порівняльна психологія. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 5008 с.
14. Ільєнко, М. М. Зоопсихологія з елементами порівняльної психології : навч. Посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Ліра-К, 2017. 208 с.